

Lorestan University

Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas

journal homepage: <http://www.gsma.lu.ac.ir>
Online ISSN: 2717-2325

The role of ecolodges in the rural household economy of Eastern Alamut region

Arash Kuchaki shalmani¹, Mehdi Hesam², Hamideh Beigi ³

1. Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran. Email: koochakiarsh@gmail.com
2. Corresponding author, Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran. Email: Mhesam@guilan.ac.ir
3. Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran. Email: H.beigi@Guilan.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 28 October 2024;

Received in revised form: 06 February 2025;

Accepted: 18 March 2025

Available online: 01 February 2026

Keywords:

ecolodges,
rural household economy,
eastern Alamut.

ABSTRACT

Objective: Ecotourism is one of the new approaches in tourism development. One of the most tangible concrete effects of this approach is the ecolodges, which lead to many positive effects, including economic ones.

Method : The present study has analyzed the role of ecolodges in rural household economy in Eastern Alamut region in a descriptive-analytical way. The statistical population of this research was four groups of experts of accommodation owners, local officials and local people, respectively, 22 people from experts, 23 people from owners of ecolodges, 11 people from officials and 384 people from local people in 14 tourist villages of Eastern Alamut region. were selected as samples. The data collected in SPSS software were analyzed using Binomial, Friedman and Kruskal-Wallis tests.

Results: The results showed that the binomial test of indicators of employment, income, investment, infrastructure, sales, education and cost was significant and in all these indicators, most of the respondents were less than the average impact of ecolodges on the indicators. They emphasized the subject of investigation. A general review of the indicators shows that 303 people from the target community (69 percent) mentioned the lower than average effect of ecolodges in all the evaluated indicators. Also, the greatest impact of ecolodges has been on sales, education, investment, income, cost, employment, production, planning, migration and infrastructure respectively.

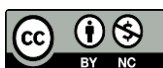
Conclusions : According to the results of defining specific standards and basic monitoring of the activities of these units and training and empowering activists and investors and local people can be effective in increasing the positive effects of ecolodges.

1. Introduction

Today, tourism is one of the most important economic pillars of the world, which with its increasing development has become one of the main economic and investment sectors in the world, which will play an important role in the national development of countries in the future. Ecotourism is one of the types of tourism that is formed based on the use of natural and cultural capacities of rural communities for their economic and social development. According to the nature of the functions, requirements, activities, services,

and considerations, the ecolodges preserve and promote the cultural and social and even economic heritage of the local communities, and above all, to revive the cultural and natural heritage including literature, handicrafts, local and native arts, local foods and drinks, styles, methods and patterns of agriculture and animal husbandry and other things related to rural life. The creation of ecolodges along with the activities and services that are done to recognize and introduce the environment, are formed in rural and pristine natural areas or historical contexts and are managed by

Cite this article: Kuchaki shalmani, A., Hesam, M., Beigi, H. (2026). The role of ecolodges in the rural household economy of Eastern Alamut region *Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas*, 6 (24), 215-234. <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2044422.1036>

© Author(s) retain the copyright and full publishing rights.

Publisher: Lorestan University.

DOI: <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2044422.1036>

entrepreneurial families and the local community interested in tourism.

By creating conditions for development in small communities, eco-tours lead to local people's income, sustainable development and finally the development of villages. Ecotourism has a prosperous and bright future for local communities and will have many benefits, especially for rural communities and all nature travelers and tourists, and the creation of ecolodges will double this effect. The purpose of this research is to investigate the economic role of ecolodges in the economy of rural households in the eastern Alamut region of Qazvin province at both micro and macro levels. At the micro level, economic opportunities such as accommodation and hospitality services, tourism, and handicrafts are examined, and at the macro level, investment opportunities and the creation of tourism infrastructure are examined.

2. Methodology

Considering that the purpose of this research is to find the effect of economic development on local communities and as a result to transform the village environment into a tourist destination, therefore, the research is applied in terms of purpose and the descriptive-analytical method has been used. The method of collecting information is questionnaire and field. In the field studies section, according to the desired indicators, a questionnaire was designed and after direct observations in the study area, information was collected and a researcher-made questionnaire was distributed and analyzed using SPSS and Excel software. The minimum sample size of local people to respond using Cochran's formula is 384 people. Using the snowball method and available sampling, 22 experts, 11 people from the district officials, including villagers and members of the village councils, and 24 people from the owners of ecolodges agreed to cooperate in this research. Finally, the total number of completed questionnaires is 440.

3. Results

In the sum of the responses of the four groups, the investment index with an average of 3.55 has the highest and the planning index with an average of 3.31 has the lowest effect on the effectiveness of ecotourism in the economy of rural households in the eastern Alamut region.

In two-sentence tests and in questionnaires based on the Likert scale, first one point is determined and then it is divided into two groups, less and more than that point. That is, if the responses are measured on a 5-point Likert scale, a score higher than 3 is considered a success, and a value of 3 or

less is considered a failure. With this explanation, in this test and according to the high output, the indicators of employment, income, investment, infrastructure, sales, education and cost have a significant difference at the 0/95 level. Also, no difference has been observed in the indicators of planning, production and migration, according to the respondents in the studied scale.

4. Discussion

According to Friedman's test, the sales index with an average rating of 6.12, the education index with an average rating of 5.99, and the investment index with an average rating of 5.97 are the most important indicators affecting the role of ecotourism in the economy of rural households, and the indicators of Infrastructure with an average rating of 4.73, migration index with an average rating of 5.04 and planning index with an average rating of 5.15 have obtained the lowest rating.

5. Conclusion

ecolodges along with activities and services that are done to know and introduce the environment are formed in rural and pristine natural areas or historical contexts and are managed by entrepreneurial families and the local community interested in tourism. they become In this research, by observing and investigating in the field and using the results of the questionnaires, four groups of experts, local community, local officials and residence owners in the villages of Eastern Alamut district, the effects of the construction of ecotourism on the rural household economy were explained and clarified. In general, the results of the research show that the existence of ecolodges and the presence of tourists in the studied villages have improved the life of the local community. The investigations and results of the research showed that due to the increase in the number of tourists in the eastern Alamut region, investment in the construction of ecolodges or the conversion of ancestral houses into residences is rapidly increasing, and the only concern in this regard is not observing the correct principles of construction. These ecologies are compatible with the environment. Also, the lack of legal permits from cultural heritage means that tourists who use this type of accommodation cannot follow up legally if they are dissatisfied with the services provided. The noteworthy point is the welcoming of the ecolodges owners to the tourism empowerment training courses, the more fundamental the training, the more tangible its effect in increasing income.

Author Contributions

In the preparation and writing of this article, all authors (first, second, and third) have contributed equally and jointly. All stages of the research, from study design and data collection to analysis of results and final writing of the article, are the result of collaboration and collective agreement of all authors.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

We are very grateful to everyone who assisted us in conducting this research.

Ethical Considerations

All authors affirm that this research was conducted in accordance with ethical standards, with no data fabrication, falsification, or plagiarism.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest

دانشگاه لرستان

مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی

<http://www.gsma.lu.ac.ir>

شاپای الکترونیکی: ۲۳۲۵-۲۷۱۷

نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در اقتصاد خانوار روستایی منطقه الموت شرقی

آرش کوچکی شلمانی^۱؛ مهدی حسام^۲؛ حمیده بیگی^۳

۱. گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. رایانامه: koochakiarsh@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. رایانامه: Mhesam@guilan.ac.ir

۳. گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. رایانامه: H.beigi@Guilan.ac.ir

چکیده

هدف: بوم‌گردی یکی از رویکردهای نوین در توسعه گردشگری است. یکی از ملموس‌ترین جلوه‌های عینی این رویکرد، اقامتگاه‌های بوم‌گردی می‌باشد که منجر به بروز آثار مثبت زیادی از جمله اقتصادی می‌گردد. از این رو پژوهش حاضر به شیوه توصیفی-تحلیلی به نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در اقتصاد خانوار روستایی در منطقه الموت شرقی پرداخته است.

روش: جامعه آماری این پژوهش را چهار گروه متخصصین صاحبان اقامتگاه‌ها، مسئولین محلی و مردم محلی بوده‌اند که به ترتیب ۲۲ نفر از متخصص، ۲۳ نفر از صاحبان اقامتگاه‌های بوم‌گردی، ۱۱ نفر از مسئولان و ۳۸۴ نفر از مردم محلی در ۱۴ روستای گردشگری منطقه الموت شرقی به عنوان نمونه انتخاب شدند. داده‌های گردآوری شده در نرم‌افزار SPSS با استفاده از آزمون‌های دو جمله‌ای، فریدمن و کروسکال والیس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

نتایج: نتایج نشان داد که در آزمون دو جمله‌ای شاخص‌های اشتغال، درآمد، سرمایه‌گذاری، زیرساخت، فروش، آموزش و هزینه معنادار بوده و در همه این شاخص‌ها بیشتر پاسخ‌دهندگان به تاثیر کمتر از حد متوسط اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر شاخص‌های مورد بررسی تاکید داشتند. بررسی کلی شاخص‌ها نشان می‌دهد که ۳۰۳ نفر از جامعه هدف (۶۹ درصد)، به تاثیر کمتر از حد متوسط اقامتگاه‌های بوم‌گردی در کل شاخص‌های ارزیابی شده اشاره نموده‌اند. همچنین بیشترین تاثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی به ترتیب بر شاخص فروش، آموزش، سرمایه‌گذاری، درآمد، هزینه، اشتغال، تولید، برنامه‌ریزی، مهاجرت و زیرساخت بوده است.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج تعریف استانداردهای مشخص و نظارت اصولی بر فعالیت این واحدها و آموزش و توانمندسازی فعالان و سرمایه‌گذاران و مردم محلی می‌تواند بر افزایش اثرات مثبت اقامتگاه‌های بوم‌گردی موثر باشد.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله

دریافت مقاله:

۱۴۰۳/۰۸/۰۷

تاریخ تجدیدنظر

۱۴۰۳/۱۱/۱۸

پذیرش نهایی:

۱۴۰۳/۱۲/۲۷

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۱۱/۱۲

واژگان کلیدی:

اقامتگاه بوم‌گردی،

اقتصاد خانوار روستایی،

الموت شرقی.

استناد: کوچکی شلمانی، آرش؛ حسام، مهدی و بیگی، حمیده (۱۴۰۵). نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در اقتصاد خانوار روستایی منطقه الموت شرقی.

مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی، ۶ (۲۴)، ۲۱۵-۲۳۴. <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2044422.1036>

DOI: <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2044422.1036>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه لرستان.

۱. مقدمه

بوم گردی است. بوم گردی سفر مسئولانه به نواحی و عرصه‌های طبیعی با رویکرد حفاظت از محیط زیست و حمایت از رفاه مردم محلی است (The International Ecotourism Society, 2015).

بوم گردی به عنوان رویکرد جدید برای توسعه همزیستی انسان و اجتماع با محیط طبیعی به منظور بهره‌وری پایدار اقتصادی با رهیافت اقتصاد بوم گردی در توسعه مناطق جایگاه چشمگیری یافته است (Roshan Ali & Riahi, 2016). این رویکرد گردشگری، یکی از ابزارهای مناسب در فرآیند توسعه پایدار بوده و قادر است که رشد اقتصادی را به روند حفاظت از منابع طبیعی در کشورهای روبه توسعه پیوند بزند (Bahrami & Farhadian, 2012: 33). اخیراً مباحث مرتبط با کاهش فقر و توسعه محلی نیز به بوم گردی پیوند خورده است، به طور خلاصه بوم گردی در برگیرنده برخی اصول است که مهم‌ترین آن‌ها کاهش تأثیرات گردشگری به محیط زیست، فراهم کردن تجارب فرهنگی و اجتماعی و آموزش برای بازدیدکنندگان و خلق درآمد اقتصادی برای جامعه محلی است (Pornprasit & Rurkkhum, 2019). جوامع محلی بوم گردی را به عنوان یک جایگزین توسعه قابل دسترسی می‌بینند که آن‌ها را قادر می‌سازد استانداردهای زندگی‌شان را بدون آن که مجبور به فروش منابع طبیعی یا به خطر افتادن فرهنگشان شود بهبود ببخشند (Newsome et al, 2012). بوم گردی چنانچه به صورت اصولی مدیریت شود می‌تواند به اشتغال محلی کمک نموده و ضمن حفظ منابع طبیعی فرصت‌های توسعه بومی هر منطقه را فراهم سازد (Drum & Moore, 2004: 38). اگر چه منافع توسعه بوم گردی دوسویه است با این وجود به رغم افزایش محبوبیت آن، برخی معتقدند که سیاست‌گذاری‌های کنونی در بسیاری از نقاط جهان منافع جوامع محلی را به درستی تأمین نمی‌کند (Das & Chatterjee, 2015). بوم گردی خردمندانه با شبکه اشتغال‌زایی ارتباط نزدیک دارد، به این ترتیب که از طریق ساماندهی مناطق به شکل خوشه‌های رقابتی با تمرکز بر منافع و خصوصیات منحصر به فرد، هر یک از آن‌ها را حمایت می‌کند (Hawkins, 2001).

بوم گردی‌ها، می‌تواند نقش مهمی را در متنوع سازی اقتصاد جوامع روستایی، در قالب صنعت گردشگری ایفا کنند و همچنین

امروزه گردشگری یکی از مهم‌ترین ارکان اقتصادی جهان است که با توسعه روزافزون خود به یکی از بخش‌های اصلی اقتصادی و سرمایه گذاری در جهان مبدل شده است. در این میان، گردشگری روستایی یکی از شاخه‌های با اهمیت صنعت گردشگری است که به عنوان یک روش احیای اقتصادی و همچنین به عنوان راهی برای حفظ و بزرگداشت فرهنگ‌های محلی، طرفدارانی برای خویش یافته است (Wanhill, 2011). گردشگری وابسته به روستا در کشورهایی که دارای صنعت گردشگری رشد یافته‌ای هستند به شدت در حال رشد و گسترش است و مناطق طبیعی برای بسیاری از اقتصادهای در حال ظهور جذب کننده اصلی گردشگران هستند. گردشگری روستایی به عنوان یک کارکرد فراساختاری می‌تواند از طریق مشارکت و وابستگی به سایر بخش‌های اقتصادی و فرهنگی جامعه گسترش و تداوم یابد و به نوبه خود در رشد و تعالی روستا و بالطبع گره خوردن آن با توسعه ملی نقش مهمی در توسعه کشور ایفا کند (Mirzaei et al, 2011: 394).

گردشگری روستایی می‌تواند نقش کلیدی در رونق اقتصادی جوامع محلی ایفا کند و به عنوان کاتالیزوری برای بازسازی و توسعه اقتصادی و اجتماعی نواحی روستایی مورد استفاده قرار گیرد (Sharpley, 2002). گردشگری روستایی به عنوان یک مکمل بازار روستایی و منبع مهمی برای اشتغال جوامع کم تحرک (مانند جوامع روستایی) است، چرا که اشتغال در این صنعت به مهارت و کارآموزی بالایی نیاز ندارد و مردم بومی و محلی با اندکی مهارت می‌توانند در مشاغل خدماتی مشغول به کار شوند و افزایش فرصت‌های اقتصادی، باعث مطلوبیت بیشتر نگرش‌های ساکنان محلی می‌شود. از دیگر سو گردشگری روستایی به عنوان عامل توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصاد، کالبدی و ... از تبدیل نواحی روستایی به نواحی فقیر و در حال فرسایش جلوگیری کرده و روح روستا را در کالبد زمان محبوس نمی‌کند (Azkia & Imani, 2014: 108). در واقع، گردشگری روستایی نه تنها به ایجاد اشتغال و درآمدزایی کمک می‌کند، بلکه با حفظ هویت و اصالت روستاها، مانع از تبدیل آن‌ها به مناطق کم رونق و فراموش شده می‌شود.

یکی از الگوهای نسبتاً جدید در گردشگری که شدیداً در حال گسترش بوده و جایگاه مهم و گسترده‌ای در جامعه دارد

منطقه است نقش راهبردی و کلیدی گردشگری در هر منطقه نمایان می‌شود (Sedaghati & Ghafourian, 2010).

از آنجا که توسعه روستایی براساس گردشگری روستایی و اقامتگاه‌های بوم‌گردی در خط سیر بهره‌گیری از دانش بومی و با تکیه بر سنن مردم محلی صورت می‌پذیرد، اقامتگاه‌های بوم‌گردی ضمن احترام به دانش بومی روستاییان (که نتیجه تجارب ارزنده آنان طی قرون متمادی است)، خدمات گردشگری را که تقریباً یک سوه در شهرها ایجاد می‌شده را به دل رو ستاها می‌برد و به توسعه راستین آنها کمک می‌کند (Hawkins & Khan, 1998). از سویی نیز، ملزومات برنامه‌ریزی، توسعه و مدیریت بوم‌گردی عبارتند از: مدیریت منابع پایدار و حفاظت از مناطق طبیعی. توسعه پایدار در امر بوم‌گردی مستلزم آن است که منابع طبیعی، فرهنگی و دیگر منابع حفظ شوند تا بدون قربانی کردن نیازهای آتی، منافع جامعه محلی را تأمین کنند (Masrouri, 2014: 35).

اقامتگاه بوم‌گردی نهادی اقتصادی، اجتماعی در ایران بوده که بیشترین مشابهت با مفهوم بین‌المللی اکولوژ را داشته و به سرعت گسترش یافته است (Buruj, 2011). از طرفی این اقامتگاه‌ها با توجه به ویژگی‌های جامعه میزبان شکل گرفته و توسعه این اقامتگاه‌ها با هدف حفظ و احیای بافت‌های قدیمی و ویژگی‌های فرهنگی منطقه صورت می‌گیرد (Faraji Rad & Ehsani, 2010). صاحبان اقامتگاه‌های بوم‌گردی به منظور برقراری تعادل بین کسب سود مالی و دستاوردهای غیرمالی شرایطی را مهیا می‌سازند تا بتواند برای این اقامتگاه‌های بومی اصالت پدید آورند (Zhou et al., 2021). اقامتگاه بوم‌گردی در بازار کسب و کار رقابتی در صورتی موفق خواهد بود که با پایبندی به اصول پایداری و ارائه خدمات مطلوب و ارزشمند، رضایتمندی گردشگران را کسب نماید. همچنین کسب و کار اقامتگاه بوم‌گردی نظیر هر کسب و کار دیگری به مجموعه‌ای از عوامل در سطح سازمان نظیر منابع مالی، مهارت‌های مدیریتی، نیروی انسانی ماهر وابسته است. بر این اساس، به نظر می‌رسد توسعه اقامتگاه بوم‌گردی از مؤثرترین ابزارهایی است که ضمن حفظ و رعایت اصول اساسی بوم‌گردی، می‌تواند نقش مؤثری در امنیت، توسعه پایدار جوامع محلی و جلب مشارکت مردم بومی در فعالیت‌های گردشگری ایفا کند (Chan et al., 2015).

می‌تواند وسیله‌ای برای تحریک رشد اقتصادی محلی از طریق غلبه بر انگاره‌های توسعه نیافتگی و بهبود استاندارد زندگی مردم محلی به شمار روند. به علاوه این صنعت می‌تواند نقش عمده‌ای در توانمندسازی مردم روستا، توسعه منابع انسانی، تنوع بخشی، رشد اقتصادی و همچنین خلق فرصت‌های شغلی جدید، در ارتباط تنگاتنگ با سایر بخش‌های اقتصادی و اجتماعی داشته باشد (Vallae & Mohammadi Yeganeh, 2013). یکی از فرصت‌های مهم توسعه بوم‌گردی در مناطق روستایی، ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی است. اقامتگاه‌های بوم‌گردی زمینه‌ساز توسعه گردشگری محسوب می‌شوند و در جذب گردشگر نقش بسزایی دارند.

اقامتگاه‌های بوم‌گردی یا اکولوژ، اقامتگاه‌هایی هستند که در محیط‌های طبیعی و روستایی با رعایت سطح ممکن ضوابط زیست محیطی و به شکلی سازگار با معماری بومی و سیمای طبیعی منطقه برای اسکان و پذیرایی از گردشگران احداث شدند یا خانه‌های تاریخی و قدیمی موجود در روستاها هستند که پس از مرمت به اقامتگاه تغییر کاربری دادند و ضمن بیشترین تعامل با جامعه محلی، زمینه حضور و اقامت طبیعت گردان را با کیفیتی پسندیده و تعریف شده در محیط‌های طبیعی و روستایی فراهم کردند (Hawkins, 2004). مهم‌ترین اصل رعایت شده در اقامتگاه‌های بوم‌گردی، به ویژه در اکولوژها، مشارکت اعضای خانواده میزبان (صاحب اقامتگاه) و جامعه محلی مقصد است (Anabestani et al, 2017: 5). اقامتگاه‌های بوم‌گردی با توجه به ماهیت کارکرد، الزامات، فعالیت‌ها، خدماتی که دارند به حفظ و ارتقای میراث فرهنگی و اجتماعی و حتی اقتصادی جوامع محلی می‌پردازد و بالاتر از اینها برای احیای میراث فرهنگی و طبیعی شامل ادبیات، صنایع دستی، انواع هنرهای بومی و محلی، غذاها و نوشیدنی‌های محلی، سبک‌ها، روش‌ها و الگوهای کشاورزی و دامپروری و سایر موارد مرتبط با زندگی روستایی تلاش می‌کند (Mehta et al, 2018: 25).

بوم‌گردی در هر منطقه با توجه به امکانات و شکل‌های موجود در خود می‌تواند از راه‌های مختلف در محور توسعه قرار گیرد و با توسعه در گردشگری توسعه در بخش‌های دیگر را فراهم سازد. اولین قدم برای توسعه، توسعه اقتصادی است و در نتیجه با توجه هدف اصلی گردشگری که تولید درآمد و جذب سرمایه برای

ارتباط معنی‌دار وجود دارد و بیانگر آن است که الگوی اقامتگاه بومگردی در منطقه مورد مطالعه و دیگر مناطق روستایی و بکر طبیعی به‌عنوان یک کسب‌وکار کوچک گردشگری با مالکیت بومی و مدیریت خانوادگی، هماهنگی بیشتری با توسعه پایدار گردشگری دارد.

Shojaei Fard & Shakur (2019)، به تحلیل و بررسی تأثیر ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی ایران در توسعه نواحی روستایی در راستای توسعه پایدار منطقه‌ای پرداختند و به این نتیجه رسیدند که اقامتگاه‌های بوم‌گردی موجب اشتغال مستقیم و غیر مستقیم، گسترش فرصت‌های شغلی برای زنان، افزایش تولید و درآمد و تقویت هویت ملی در استان‌های فارس و مازندران و ایلام شده است.

Refahi Dehar & Shams (2018)، در ارزیابی توانمندی‌های بوم‌گردی روستای هدف گردشگری مانیزان شهرستان ملایر با استفاده از مدل SWOT، دریافتند که توسعه اقتصاد محلی و حضور فعال بخش خصوصی در صنعت گردشگری از جمله فرصت‌هایی است که این صنعت فراهم می‌آورد. Anabestani et al (2017)، به بررسی «تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه سکونتگاه‌های روستای رادکان شهرستان چاران» پرداختند و به این نتیجه رسیدند که بوم‌گردی توانسته است تأثیر مثبتی بر زمینه‌های اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی روستای مورد مطالعه داشته است. Roshan Ali & Riahi (2016)، در بررسی نقش بوم‌گردی در توسعه اقتصادی مناطق روستایی نشان دادند که بوم‌گردی در ایجاد و افزایش اشتغال، ارتقاء سطح درآمد مردم و افزایش میزان سرمایه‌گذاری دهستان پنج هزاره شهرستان بهشهر تأثیر مثبت و معنی‌داری داشته است. Homayun et al (2016) در پژوهشی تحت عنوان «ارزیابی اقتصادی اجتماعی فرهنگی و زیست محیطی اقامتگاه‌های بوم‌گردی استان کرمان» بیان می‌کند که اقامتگاه‌های بوم‌گردی علی‌رغم منافع متعدد با آسیب‌های زیادی روبرو هستند مشکلات زیست محیطی، نابرابری اقتصادی در جامعه روستایی و حساسیت‌های اجتماعی داخل روستا نسبت به افزایش تعداد گردشگران از جمله آسیب‌های پیش روی این اقامتگاه‌هاست. Mirzadeh Kohshahi & Dehghani (2015)، در پژوهش خود به بررسی نقش پتانسیل‌های بوم‌گردی در جذب گردشگران بندرعباس پرداخته و به این نتیجه رسیده که این شهرستان از لحاظ منابع طبیعی و

در مجموع، اقامتگاه‌های بوم‌گردی تأثیر زیادی بر اقتصاد جوامع محلی دارند و باعث ایجاد شغل، افزایش درآمد و رونق کسب‌وکارهای وابسته می‌شوند. این اقامتگاه‌ها فرصت‌های شغلی متنوعی را از مدیریت و ارائه خدمات اقامتی گرفته تا فروش محصولات محلی، صنایع دستی و غذاهای سنتی فراهم می‌کنند. علاوه بر این، ورود گردشگران به این مناطق باعث افزایش درآمد ساکنان می‌شود، چراکه آن‌ها حاضرند برای تجربه فرهنگ و سبک زندگی بومی هزینه کنند. توسعه بوم‌گردی همچنین به رشد صنایع مرتبط مانند حمل‌ونقل، رستوران‌ها و تولیدات فرهنگی کمک کرده و جریان اقتصادی پایدارتری را در این مناطق ایجاد می‌کند. از سوی دیگر، سرمایه‌گذاری در این بخش باعث بهبود زیرساخت‌های محلی مانند جاده‌ها، امکانات رفاهی و خدمات عمومی شده و در نهایت کیفیت زندگی را در مناطق روستایی ارتقا می‌دهد. در مجموع، اقامتگاه‌های بوم‌گردی می‌توانند به عنوان ابزاری مؤثر برای توسعه پایدار، جلوگیری از مهاجرت روستایی و حفظ فرهنگ و هویت محلی عمل کنند.

هدف از تحقیق حاضر بررسی نقش اقتصادی اقامتگاه‌های بوم‌گردی در اقتصاد خانوارهای روستایی منطقه الموت شرقی استان قزوین در دو سطح خرد و کلان است. در سطح خرد به بررسی فرصت‌های اقتصادی مانند خدمات اقامتی و پذیرایی، گردشگری و صنایع دستی پرداخته و در سطح کلان به بررسی فرصت‌های سرمایه‌گذاری و ایجاد زیرساخت‌های گردشگری پرداخته می‌شود. به طور کلی آنچه از مرور پژوهش‌های پیشین استنباط می‌شود این است که احداث اقامتگاه‌های بوم‌گردی در مناطق روستایی از طرفی توانسته است موجبات توسعه اجتماعی و فرهنگی را برای جامعه محلی فراهم آورد و از طرف دیگر نیز توانسته است با ایجاد اشتغال و درآمدزایی به توسعه اقتصادی روستا نیز کمک نماید.

در این راستا Buzrajmehri et al (2022)، در پژوهشی تحت عنوان «نقش گردشگری و توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توانمندسازی زنان روستایی استان خراسان رضوی»، به این نتیجه دست یافتند که رابطه معنی‌داری بین توسعه گردشگری با توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی وجود دارد. Ghadir Masoum et al (2019)، در مقاله‌ای با عنوان «نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه گردشگری روستایی در نواحی روستایی شهرستان خور و بیابانک» بین اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه پایدار گردشگری با

می کنند و درآمدی بیش از دو برابر سایر راه‌های معیشت داشته اند.

پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند که اقامتگاه‌های بوم‌گردی تأثیرات مثبتی بر توسعه پایدار گردشگری، توانمندسازی جوامع محلی، ایجاد اشتغال و افزایش درآمد در مناطق روستایی داشته‌اند. این کسب‌وکارهای کوچک که معمولاً با مدیریت خانوادگی و مالکیت بومی اداره می‌شوند، توانسته‌اند فرصت‌های اقتصادی و اجتماعی جدیدی را در این مناطق ایجاد کنند. همچنین، برخی تحقیقات به چالش‌های زیست‌محیطی و اجتماعی ناشی از رشد این صنعت اشاره کرده‌اند. با این حال، اغلب این مطالعات به بررسی کلی تأثیرات اقامتگاه‌های بوم‌گردی پرداخته‌اند و کمتر به موانع اجرایی، مشکلات توسعه و پایداری این نوع گردشگری در مناطق مختلف ایران توجه داشته‌اند. به‌ویژه، پژوهش‌های محدودی به مقایسه شرایط مناطق روستایی مختلف از نظر زیرساخت‌ها، حمایت‌های دولتی، مشارکت جوامع محلی و چالش‌های فرهنگی و زیست‌محیطی پرداخته‌اند. علاوه بر این، کمتر مطالعاتی به ارائه راهکارهای عملی و سیاست‌گذاری‌های مؤثر برای توسعه پایدار این اقامتگاه‌ها پرداخته است.

این پژوهش با هدف پر کردن این شکاف، به بررسی دقیق‌تر چالش‌ها و فرصت‌های توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی در مناطق منتخب می‌پردازد. در این راستا، علاوه بر تحلیل موانع اجرایی و نقش سیاست‌های دولتی، بر اهمیت مشارکت جوامع محلی و اثرات زیست‌محیطی این نوع گردشگری نیز تمرکز خواهد شد. در نهایت، این تحقیق تلاش می‌کند تا با ارائه راهکارهای کاربردی، مسیر بهتری برای توسعه پایدار اقامتگاه‌های بوم‌گردی ترسیم کند.

۲. روش تحقیق

با توجه به اینکه هدف از این پژوهش یافتن تأثیر ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه اقتصادی جوامع محلی و در نتیجه تبدیل بوم روستا به مقصد گردشگری است، لذا پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی به شمار می‌رود و از روش توصیفی - تحلیلی استفاده شده است. شیوه گردآوری اطلاعات به صورت پرسشنامه و میدانی است. در بخش مطالعات میدانی با توجه به شاخص‌های مورد نظر، پرسشنامه طراحی شده و پس از مشاهدات مستقیم در

جذابیت‌های پیرامونی و دسترسی از وضعیت مناسبی برخوردار است اما از نظر امکانات رفاهی گردشگران کمبودهایی دارد که لازم است دولت و بخش خصوصی در راستای رفع آن اقدام نماید. Faraji Rad & Ehsani (2010)، در پژوهش خود به بررسی تأثیر اقامتگاه‌های محلی بر ارتقاء سطح زندگی جامعه محلی دو روستای گرمه و شیب دراز (قشم) پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که می‌بایست برنامه‌ریزی برای جلب مشارکت سرمایه‌گذاران بومی به منظور جلوگیری از تعارضات فرهنگی و معضلات زیست‌محیطی در مناطق اکوتوریستی انجام شود. Ogwen (2021)، در بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه پایدار گردشگری کشور کنیا به این نتیجه رسیدند که اقامتگاه‌های بوم‌گردی با افزایش آگاهی‌های جوامع محلی و تغییر نگرش آنها و مسئولان دولتی به محیط طبیعی در حفاظت از توانمندی‌های طبیعی و توسعه گردشگری مؤثر است.

Ma et al (2019) در بررسی حفاظت بوم‌گردی و فقر و نابرابری درآمدی (مطالعه موردی ذخایر طبیعت در کلینگ چین) به این نتیجه رسیدند که بوم‌گردی می‌تواند فقر را کاهش دهد اما در عین حال نابرابری درآمدی را نیز افزایش دهد. Luo & Bao (2019)، اگر توسعه گردشگری به منظور کاهش سطح فقر محلی است، منافع جامعه محلی باید در اولویت قرار گیرد. به‌ویژه در مواردی که توسعه گردشگری موجب دگرگونی وسایل تولید محلی می‌شود، ابتکارات حمایتی و نظارت و راهبردهای مدیریتی مناسب برای کمک به جامعه محلی برای سازگاری با شرایط جدید مورد نیاز است. Lonn et al (2018)، در مطالعات خود به ارزیابی سهم بوم‌گردی مبتنی بر جامعه در درآمد و تغییر معیشت خانواده (مطالعه موردی کامبوج) پرداختند. نتایج نشان داد که بین درآمد کل خانوارهای عضو و غیر عضو تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. Snyman (2014)، در مطالعه نقش اکوتوریسم در توسعه اجتماعی و اقتصادی محلی در جنوب آفریقا به این نتیجه رسید که گردشگری نقش مهمی را در توسعه اجتماعی و اقتصادی به‌ویژه در زمینه آموزش و مهارت‌های ایجاد شغل و پروژه‌های توسعه‌ای ایفاء کرده است. Hunt et al (2014)، در ارتباط با مزایای اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی بوم‌گردی در شبه جزیره اوسا کاستاریکا به این نتیجه رسیدند که بوم‌گردی‌ها بهترین فرصت‌های شغلی را ایجاد

تعداد گویه	شاخص
۶	برنامه‌ریزی
۹	درآمد
۷	سرمایه‌گذاری
۲	زیرساخت
۲	تولید
۵	فروش
۳	آموزش
۲	مهاجرت
۶	هزینه
۵۰	جمع کل

منبع: (Buzrajmehri et al, 2022؛ Anabestani et al, 2017)؛ Pornprasit & Rurkkhum, Faraji Rad & Ehsani, 2010؛ Ma et al, 2019، 2019، نگارندگان، 2025)

به منظور سنجش روایی این پژوهش، پرسشنامه اولیه در اختیار ۳ نفر از متخصصان و اساتید قرار گرفت که آنها بعد از مطالعه با اعمال نظر در سؤال‌ها و برطرف کردن اشکالات پرسشنامه مربوطه را تأیید کردند. در این تحقیق، پایایی (تعیین اعتماد) پرسشنامه با استفاده از روش اندازه‌گیری آلفای کرونباخ در محیط نرم افزار SPSS انجام شد. آزمون آلفای کرونباخ با ۵۰ گویه انجام گرفت و ضریب پایایی ۰/۹۰. به دست آمد، که این نشان دهنده پایایی بسیار بالای پرسشنامه است.

زرآباد، اندج و آتان) به عنوان روستاهای هدف گردشگری معرفی شده‌اند. جمعیت این منطقه بر طبق آخرین سرشماری ۱۴۰۰ نفر است. زبان مردم منطقه تاتی، در بعضی مناطق مراغی و در تعدادی از روستاها نیز به زبان ترکی صحبت می‌نمایند. بخش الموت شرقی برابر آخرین تقسیمات کشوری در سال ۱۳۷۲ درای شکل هندسی شبیه یک دوزنقه ناموزون است که دو ساق آن کوه های شمالی و جنوبی و قاعده کوچک کوه های خاوری و قاعده بزرگ باختر الموت و ارتفاع آن تقریباً الموت رود و قسمتی از شاهرود است. مساحت بخش الموت شرقی حدود ۸۸۲ کیلومتر مربع است (Ramezani Vanashi, 2022: 22).

محدوده مورد مطالعه اطلاعات جمع آوری و پرسشنامه محقق ساخته توزیع گردید و با استفاده از نرم‌افزار SPSS و Excel تحلیل صورت پذیرفت. حداقل حجم نمونه افراد محلی جهت پاسخگویی با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۴ نفر است. با استفاده از روش گلوله‌برفی و نمونه‌گیری در دسترس، ۲۲ متخصص، ۱۱ نفر از مسئولین منطقه از جمله دهیاران و اعضای شوراهای روستا و ۲۴ نفر از صاحبان اقامتگاه‌های بوم‌گردی حاضر به همکاری در این تحقیق شدند. در نهایت تعداد کل پرسشنامه های تکمیل شده ۴۴۰ عدد است. هدف از انجام این تفکیک بررسی تفاوت نظرات ذینفعان مختلف در حوزه مورد بحث با پرسشنامه واحد بوده است.

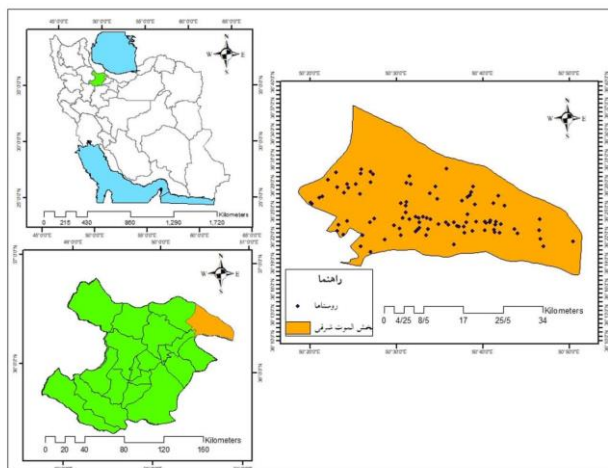
داده‌های مورد نیاز با تکمیل پرسشنامه در ۵۴ بند (سوال) به صورت طیف لیکرت پنج گزینه ای (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) جمع آوری شد. چهار گویه ابتدایی پرسشنامه به سؤالات عمومی (جنسیت، وضعیت تاهل، سن و تحصیلات) جامعه هدف اختصاص داشت و پنجاه گویه بعدی در خصوص شاخص‌های (اشتغال، برنامه‌ریزی، درآمد، سرمایه‌گذاری، زیرساخت، تولید، فروش، آموزش، مهاجرت، هزینه) بود که جامعه هدف به آنها پاسخ داده‌اند. انتخاب شاخص‌ها و گویه‌ها براساس مطالعات مبانی نظری و پیشینه تحقیق بوده است.

جدول ۱. تعداد شاخص و گویه‌ها

تعداد گویه	شاخص
۸	اشتغال

۱.۲. معرفی محدوده مورد مطالعه

بخش الموت شرقی به مرکزیت معلم کلایه از یکی از بخش‌های شهرستان قزوین است که در میان رشته کوه‌های البرز در شمال خاوری استان قزوین قرار گرفته است. منطقه الموت شرقی از سمت جنوب به شهرستان تنکابن استان مازندران و از سمت غرب به شهرستان طالقان استان البرز و از سمت شرق نیز به بخش رودبار الموت غربی راه دارد. الموت شرقی شامل سه دهستان، الموت بالا به مرکزیت روستای مینودشت، معلم کلایه به مرکزیت معلم کلایه و الموت پایین به مرکزیت زوارک است. ۸۴ روستا در منطقه الموت شرقی قرار دارد که ۵ روستا (گرمارود، گازرخان،

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه. منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

۳. یافته‌های پژوهش

با توجه به نوع تحقیق، استفاده از نظریات متخصصان در نتیجه گیری نهایی تحقیق بسیار حائز اهمیت است. یکی از چهار گروه پاسخ دهنده به این پرسشنامه متخصصان بودند. دسترسی به متخصصین از طریق اداره کل میراث فرهنگی،

گردشگری و صنایع دستی استان و دانشگاه صورت پذیرفت. از ۲۲ متخصصی که به سوالات پرسشنامه پاسخ دادند ۱۴ نفر آن در رشته‌های مرتبط با گردشگری و بومگردی تخصص داشتند و ۸ نفر نیز متخصص در رشته‌های جامعه‌شناسی روستایی و جغرافیا بودند که مشخصات عمومی چهار گروه نامبرده در جدول یک مشاهده می‌شود.

جدول ۲. مشخصات عمومی پاسخ دهندگان

اطلاعات عمومی پاسخ دهندگان		متخصصین		مردم محلی		مسئولین		صاحبان اقامتگاه‌ها	
		درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی
جنسیت	مرد	۵۹/۱۰	۱۳	۰	۰	۷۰/۷۲	۸	۸۰/۴۷	۱۱
	زن	۴۰/۹۰	۹	۶۰/۵۷	۲۲۲	۲۰/۱۸	۳	۲۰/۵۲	۱۲
تاهل	مجرد	۴۰/۹۰	۹	۲۰/۴۲	۱۶۲	۱۰/۹	۱	۷۰/۲۱	۶
	متاهل	۵۹/۱۰	۱۳	۱۰/۲۷	۱۰۴	۹۰/۹۰	۱۰	۹۰/۷۳	۱۷
سن	۳۰-	۹/۱۰	۲	۹۰/۷۲	۲۸۰	۰	۰	۷۰/۲۱	۵
	۳۱-۴۰	۴۵/۵۰	۱۰	۹۰/۲۲	۸۸	۲۰/۱۸	۲	۱۰/۲۶	۶
	۴۱-۵۰	۳۱/۸۰	۷	۲۰/۳۵	۱۳۵	۷۰/۷۲	۸	۸۰/۳۴	۸
	۵۱-۶۰	۱۳/۶۰	۳	۶۰/۲۰	۷۹	۱۰/۹	۱	۴۰/۱۷	۴
تحصیلات	بالاتر از ۶۰	۰	۰	۳۰/۱۳	۵۱	۰	۰	۰	۰
	زیر دیپلم	۰	۰	۰/۸	۳۱	۰	۰	۳۰/۴	۱
	دیپلم	۰	۰	۱۰/۳۴	۱۳۱	۰	۰	۱۰/۳۹	۹
	کاردانی	۰	۰	۲۸/۴۰	۱۰۹	۰	۰	۴۰/۳۰	۷
	کارشناسی	۱۸/۲۰	۴	۱۲/۵۰	۴۸	۲۰/۱۸	۲	۷۰/۲۱	۵
	کارشناسی ارشد	۶۸/۲۰	۱۵	۱۴/۶۰	۵۶	۸۰/۸۱	۹	۳۰/۴	۱
دکتری	۱۳/۶۰	۳	۸/۹۰	۳۴	۰	۰	۰	۰	

تفاوت میان پاسخ‌های دریافتی از گروه‌های هدف

از بررسی جدول شماره ۲، تفاوت چهار دسته مشخص گردید. از نگاه متخصصین در میان شاخص‌ها، شاخص سرمایه گذاری بالاترین و مهاجرت کمترین امتیاز را در اقتصاد خانوار رو ستایی دارند. به نظر می‌رسد متخصصین با نگاه به آینده نقش سرمایه گذاری را بسیار پررنگ‌تر از سایر شاخص‌ها دیده‌اند. علت این مسئله را می‌توان در اثرگذاری بالای این شاخص در بقیه و همچنین اثرات بلندمدت تر آن ذکر نمود. از نظر متخصصین با توجه به حضور گسترده جوانان روستایی در مشاغل مختلف در شهرها، اقامتگاه‌های بوم گردی در شاخص مهاجرت نقش کمتری داشته است. از دید مسئولین شاخص‌های سرمایه گذاری و فروش، بالاترین و زیرساخت کمترین امتیاز را دارد. با توجه به ارتباط نزدیک مسئولین با مردم محلی و اطلاع از افزایش درآمد آنها، انتخاب شاخص فروش محتمل بود. از نگاه مردم بومی شاخص سرمایه گذاری بالاترین امتیاز و برنامه‌ریزی نیز کمترین امتیاز

را دارا است. نکته قابل توجه در پاسخ سه گروه از جامعه هدف، انتخاب شاخص سرمایه گذاری به عنوان مهم‌ترین شاخص است و از نگاه صاحبان اقامتگاه‌ها نیز شاخص‌های تولید و مهاجرت بالاترین و شاخص زیر ساخت نیز کمترین امتیاز را دارا هستند. در مجموع پاسخ‌های چهار گروه، شاخص سرمایه گذاری با میانگین ۳/۵۵ بالاترین و شاخص برنامه‌ریزی با میانگین ۳/۳۱ کمترین تأثیر را در اثربخشی بوم گردی‌ها در اقتصاد خانوارهای روستایی منطقه الموت شرقی دارا است. بنابراین می‌توان گفت شاخص‌هایی که ارتباط مستقیم تری با وضعیت اقتصادی منطقه مورد مطالعه دارند، رتبه بالاتری به خود اختصاص داده است. این امر بخصوص در نظرات جامعه محلی بیشتر دیده می‌شود. از سوی دیگر ملاحظه می‌شود که صاحبان اقامتگاه‌های بوم‌گردی بیشترین نظر مثبت را برای تأثیرات اقامتگاه‌های بوم‌گردی قائل هستند و سعی در اشاعه این نگاه دارند.

جدول ۳. میانگین پاسخ‌های داده شده به شاخص‌ها توسط چهار گروه

تحلیل کل سوالات	اشتغال	برنامه‌ریزی	درآمد	سرمایه‌گذاری	زیرساخت	تولید	فروش	آموزش	مهاجرت	هزینه
میانگین	متخصصین	۳/۳۶	۳/۱۸	۳/۲۷	۳/۶۴	۳/۲۳	۳/۵	۳/۱۸	۳/۸۲	۳/۲۷
	مسئولین	۳/۶۴	۳/۲۷	۳/۵۵	۳/۷۳	۳/۹۱	۳/۲۷	۳/۲۷	۳/۴۵	۳/۳۶
	ساکنان محلی	۳/۳۳	۳/۲۸	۳/۴	۳/۵۱	۳/۴۱	۳/۴۹	۳/۴۸	۳/۴۶	۳/۳۷
	صاحبان	۴/۰۹	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۹	۳/۳۹	۴/۳۵	۴/۰۰	۴/۳۵	۳/۷
	مجموع	۳/۳۸	۳/۳۱	۳/۴۳	۳/۵۵	۳/۳۹	۳/۵۳	۳/۵۱	۳/۳۵	۳/۴۸

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۴

میزان اشتغال در حوزه گیاهان دارویی در منطقه به دلیل وجود اقامتگاه‌های بوم گردی است. لازم به توضیح است از آنجایی که امکان فراوری گیاهان دارویی در منطقه وجود ندارد این گویه از نگاه متخصصین کمترین امتیاز را کسب نموده است. لیکن همین گویه مورد توجه مردم محلی بوده است. در پاسخگویی به گویه اشتغال زنان، بررسی آماری میانگین وزنی ۳/۷۰ از ۵ را نشان می‌دهد که با توجه به نقش بسیار بالای زنان در توسعه اشتغال بوم گردی‌ها نسبت به مردان روستایی این برآورد بدست آمد. کمترین در صد آماری این

با توجه به جدول ۳ و با استناد به پاسخ‌های دریافتی از متخصصین مشخص می‌گردد که بالاترین آمار در این شاخص مربوط به گویه «نقش بوم گردی‌ها در اشتغال زنان روستایی» با میانگین وزنی ۴/۱۴ از ۵ است. این آمار نشان دهنده این است که با توجه به تنوع اشتغال افراد و رونق بعضی از فعالیت‌های فراموش شده در روستا مثل پخت نان‌های محلی توسط زنان روستایی این آمار بدست آمده است. کمترین درصد آماری با میانگین وزنی ۲/۹۵ مربوط به گویه

بخش نیز مربوط به گویه «اشتغال در حوزه گیاهان دارویی در منطقه به دلیل وجود اقامتگاه‌های بوم‌گردی» است با میانگین وزنی ۳/۳۲ است. در بررسی‌های آماری از مسئولین محلی، در شاخص برنامه‌ریزی، پیامدهای مثبت توسعه بوم‌گردی منطقه در زمینه اقتصاد محلی با میانگین وزنی ۳/۷۷ از ۵ بدست آمد. با توجه به افزایش رفت و آمد گردشگران به منطقه، روستاها اقتصاد پویا و رو به رشدی را تجربه می‌نمایند. در شاخص درآمد بالاترین آمار مربوط به گویه «توزیع عادلانه درآمد در رونق بوم‌گردی‌های منطقه» با میانگین وزنی ۳/۷۷ از ۵ و کمترین درصد آماری نیز مربوط به گویه «تأثیر بوم‌گردی‌ها در افزایش درآمد عمومی روستا» مانند بودجه دهیاری‌ها با میانگین وزنی ۲/۷۷ است. در شاخص سرمایه گذاری بالاترین آمار مربوط به گویه «میزان موافقت با گسترش بوم‌گردی در منطقه الموت شرقی»، با میانگین وزنی ۴/۳۲ از ۵ و کمترین درصد نیز مربوط به «میزان گسترش بوم‌گردی‌ها و تأثیر آن در پایداری اقتصادی روستاهای منطقه

با میانگین وزنی ۳/۴۱ از ۵ است. لازم به ذکر است، متخصصین با توجه به فصلی بودن گردشگری کمترین امتیاز را به این گویه داده‌اند.

آزمون کولموگروف اسمیرنوف

آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نرمال بودن توزیع داده‌ها را نشان می‌دهد، یعنی اینکه توزیع یک صفت در یک نمونه را با توزیعی که برای جامعه مفروض است مقایسه می‌کند. با توجه به اینکه طبق خروجی حاصله از آزمون کولموگروف اسمیرنوف و کمتر شدن سطح معنی داری کلیه داده‌ها از معیار ۰/۰۵ این نتیجه دریافت می‌گردد که داده‌های پژوهش غیرنرمال هستند پس به منظور تحلیل داده‌ها از آزمون‌های ناپارامتریک استفاده می‌شود.

آزمون دو جمله‌ای

آزمون دو جمله‌ای معادل ناپارامتری آزمون t تک نمونه‌ای است، بدین معنا که اگر توزیع جامعه مشخص نباشد از آزمون دو جمله‌ای به جای آزمون t تک نمونه‌ای استفاده می‌گردد.

جدول ۴. خروجی آزمون دو جمله‌ای در هر شاخص

شاخص	دسته‌بندی	تعداد	درصد	نسبت مشاهده شده	سطح معناداری
اشتغال	گروه ۱	۱۸۷	۰/۴۳	۰/۵	۰/۰۰۲
	گروه ۲	۲۵۳	۰/۵۷		
	مجموع	۴۴۰	۱		
برنامه‌ریزی	گروه ۱	۲۱۲	۰/۴۸	۰/۵	۰/۴۷۵
	گروه ۲	۲۲۸	۰/۵۲		
	مجموع	۴۴۰	۱		
درآمد	گروه ۱	۱۴۳	۰/۳۳	۰/۵	۰/۰۰۰
	گروه ۲	۲۹۷	۰/۶۷		
	مجموع	۴۴۰	۱		
سرمایه‌گذاری	گروه ۱	۱۵۱	۰/۳۴	۰/۵	۰/۰۰۰
	گروه ۲	۲۸۹	۰/۶۶		
	مجموع	۴۴۰	۱		
زیرساخت	گروه ۱	۲۵۱	۰/۵۷	۰/۵	۰/۰۰۴
	گروه ۲	۱۸۹	۰/۴۳		
	مجموع	۴۴۰	۱		
تولید	گروه ۱	۲۳۵	۰/۵۳	۰/۵	۰/۱۶۷
	گروه ۲	۲۰۵	۰/۴۷		
	مجموع	۴۴۰	۱		

شاخص		دسته‌بندی	تعداد	درصد	نسبت مشاهده شده	سطح معناداری
فروش	گروه ۱	3 =>	۱۴۷	۰/۳۳	۰/۵	۰/۰۰۰
	گروه ۲	3 <	۲۹۳	۰/۶۷		
	مجموع		۴۴۰	۱		
آموزش	گروه ۱	3 =>	۱۷۱	۰/۳۹	۰/۵	۰/۰۰۰
	گروه ۲	3 <	۲۶۹	۰/۶۱		
	مجموع		۴۴۰	۱		
مهاجرت	گروه ۱	3 =>	۲۱۷	۰/۴۹	۰/۵	۰/۸۱۲
	گروه ۲	3 <	۲۲۳	۰/۵۱		
	مجموع		۴۴۰	۱		
هزینه	گروه ۱	3 =>	۱۷۷	۰/۴۰	۰/۵	۰/۰۰۰
	گروه ۲	3 <	۲۶۳	۰/۶۰		
	مجموع		۴۴۰	۱		
کل شاخص‌ها	گروه ۱	3 =>	۱۳۷	۰/۳۱	۰/۵۰	۰/۰۰۰
	گروه ۲	3 <	۳۰۳	۰/۶۹		
	مجموع			۱		

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۴

منطقه است تا اشتغال در شهرک‌های صنعتی و کارخانه‌جات و همچنین مشاغل کاذب از جمله دست‌فروشی در مرکز استان. در بعضی موارد نیز چشم‌پوشی از درآمد بالاتر و امتیاز بهره‌مندی از بیمه به دلیل سختی‌های زندگی شهرنشینی و دوری از خانواده و مهاجرت معکوس از شهرها به روستاها مشاهده گردید.

در شاخص برنامهریزی، تفاوت معنی‌داری در میان جامعه هدف وجود ندارد از این رو امکان تحلیل میسر نیست. در شاخص درآمد ۲۹۷ نفر (۶۷ درصد)، از ۴ گروه جامعه هدف، به تأثیر کم اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر درآمد مردم منطقه اذعان داشتند که نشان‌دهنده، نقش نه‌چندان بالای بوم‌گردی‌ها در افزایش درآمد و نحوه زندگی جامعه محلی است. با توجه به بررسی‌های میدانی، اکثر مردم منطقه به انتفاع مالی صاحب اقامتگاه و تعداد محدودی از اقوام بسیار نزدیک وی اشاره نمودند و اکثریت روستائیان علاوه بر داشتن درآمد از محل دامداری و کشاورزی از فروش آن به گردشگرانی که اقامت شبانه در بوم‌گردی‌ها دارند نیز انتفاع مالی برده‌اند. در شاخص‌های سرمایه‌گذاری، فروش، آموزش و هزینه نیز اکثر جامعه هدف بر تأثیر کم اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر شاخص‌های ذکر شده تأکید داشتند. در شاخص سرمایه‌گذاری تعدادی از

در آزمون‌های دو جمله‌ای و در پرسشنامه‌های بر اساس طیف لیکرت، ابتدا یک نقطه را مشخص نموده و سپس به دو گروه کمتر و بیشتر از آن نقطه تفکیک می‌گردد. یعنی اگر پاسخ‌ها بر اساس طیف لیکرت به ۵ درجه مورد سنجش قرار بگیرد نمره بالاتر از ۳ را به عنوان موفقیت و مقادیر ۳ و کوچکتر از آن را شکست در نظر گرفته می‌شود. در واقع میانگین پاسخ‌ها بر هر گویه و شاخص در نظر گرفته می‌شود. با این توضیح در این آزمون و با توجه به خروجی بالا شاخص‌های اشتغال، درآمد، سرمایه‌گذاری، زیرساخت، فروش، آموزش و هزینه، دارای اختلاف معنی‌دار در سطح ۹۵ درصد هستند. همچنین در شاخص‌های برنامه‌ریزی، تولید و مهاجرت، از نظر پاسخ‌دهندگان در مقیاس مورد مطالعه، تفاوتی مشاهده نگردیده است.

در بررسی خروجی آزمون دو جمله‌ای در شاخص اشتغال، ۱۸۷ نفر (۴۳ درصد) از جامعه هدف به تأثیر مثبت و بالاتر از حد متوسط (۳) اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر اشتغال اشاره نموده و در مقابل ۲۵۳ نفر (۵۷ درصد) بر تأثیر کمتر از حد متوسط اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر اشتغال منطقه نظر داده‌اند. با توجه به نظرات نیروی کار منطقه مورد مطالعه این نتیجه به دست آمد که ترجیح جامعه محلی به اشتغال فصلی در بوم‌گردی‌های

آزمون فریدمن

برای ارزیابی و اولویت‌بندی شاخص‌های مؤثر بر نقش بوم‌گردی‌ها در اقتصاد خانوارهای روستایی از آزمون فریدمن استفاده گردید. آزمون فریدمن یک آزمون از نوع ناپارامتری است که بودن یا نبودن تفاوت معنی‌دار بین گروه‌های زمانی را در متغیر وابسته، اثبات یا رد می‌کند. این آزمون در اصل معادل ناپارامتری تست تحلیل واریانس یک طرفه با اندازه‌های مکرر است. با توجه به خروجی حاصل شده از آزمون فریدمن و کمتر شدن میزان سطح معنی‌داری ($sig_{0,000}$) از ۰/۰۵ این نتیجه به دست می‌آید که تفاوت معنی‌داری در بین میانگین‌ها از نظر آماری وجود دارد. رتبه‌بندی این تفاوت بر اساس امتیاز بدست آمده در جدول ۵ قابل قیاس است.

پاسخ‌دهندگان به دیر بازده بودن و عدم بازگشت سریع سرمایه‌گذاری در حوزه احداث اقامتگاه بوم‌گردی اشاره داشتند. در شاخص زیرساخت، ۲۵۱ نفر (۵۷ درصد) از جامعه هدف بر تأثیر مثبت احداث اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر ارتقاء زیرساخت‌های منطقه اشاره نمودند. البته در بعضی از روستاهای منطقه که اقامتگاه بوم‌گردی در آن احداث گردیده جاده‌های دسترسی بسیار نامطلوب و غیر استاندارد است. با توجه به جدول ۴، بررسی کلی شاخص‌ها نشان می‌دهد که ۳۰۳ نفر از جامعه هدف (۶۹ درصد)، به تأثیر کمتر از حد متوسط اقامتگاه‌های بوم‌گردی در کل شاخص‌های ارزیابی شده اشاره نموده‌اند.

جدول ۵. خروجی آزمون فریدمن

رتبه	میانگین	شاخص
۱	۶/۱۲	فروش
۲	۵/۹۹	آموزش
۳	۵/۹۷	سرمایه‌گذاری
۴	۵/۹۱	درآمد
۵	۵/۵۵	هزینه
۶	۵/۳۸	اشتغال
۷	۵/۱۶	تولید
۸	۵/۱۵	برنامه‌ریزی
۹	۵/۰۴	مهاجرت
۱۰	۴/۷۳	زیرساخت
۴۴۰		تعداد
۱۵۵/۹۰۲		کای دو
۹		درجه آزادی
۰/۰۰۰		سطح معناداری

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۴

شاخص مهاجرت با میانگین ۵/۰۴ و شاخص برنامه‌ریزی با میانگین ۵/۱۵ کمترین رتبه را کسب نموده‌اند.

آزمون کروسکال والیس

کروسکال والیس یک آزمون ناپارامتری بر اساس رتبه است، که می‌تواند برای تعیین تفاوت‌های آماری معنی‌دار بین چند

با توجه به خروجی آزمون فریدمن، شاخص فروش با میانگین رتبه ۶/۱۲، شاخص آموزش با میانگین ۵/۹۹ و شاخص سرمایه‌گذاری با میانگین رتبه ۵/۹۷، مهمترین شاخص‌های اثرگذار بر نقش بوم‌گردی‌ها در اقتصاد خانوارهای روستایی است و شاخص‌های زیرساخت با میانگین رتبه ۴/۷۳،

که هدف مقایسه‌ی گروه‌های مستقل از هم در یک متغیر واحد می‌باشد.

روستایی مربوط به صاحبان اقامتگاه با میانگین رتبه ۲۸۹ است و رتبه دوم نیز مربوط به مسئولین بوده و افراد بومی و متخصصین نیز در رتبه‌های سوم و چهارم است.

گروه از متغیر گروه‌بندی مورد استفاده قرار گیرد. این آزمون، جایگزین ناپارامتریک تحلیل واریانس یک طرفه (ANOVA) است. زمانی از این آزمون استفاده می‌شود، جدول ۶، به مقایسه هر شاخص‌ها از نظر گروه‌های مختلف پاسخ دهنده می‌پردازد. با توجه به خروجی آزمون کروسکال والیس برای ۴ گروه مورد مطالعه این پژوهش، مشخص گردید که بالاترین رتبه در ارزیابی تاثیر بوم‌گردی‌ها در اقتصاد خانوار

جدول ۶. نتایج آزمون کروسکال والیس

شاخص	تحلیل	میانگین	شاخص	تحلیل	میانگین	شاخص	تحلیل	میانگین
اشتغال	متخصصین	۲۰۲/۵	درآمد	متخصصین	۲۰۸/۵	برنامه	متخصصین	۲۰۲/۵
	بومی	۲۱۳/۲۷		بومی	۲۱۳/۱۳		بومی	۲۱۳/۲۷
	مسئولین	۲۴۸/۴۵		مسئولین	۲۴۷/۲۳		مسئولین	۲۴۸/۴۵
	صاحبان	۳۴۵		صاحبان	۳۴۲/۳۳		صاحبان	۳۴۵
سرمایه-گذاری	متخصصین	۲۱۳/۶۱	تولید	مسئولین	۱۶۰/۴۵	زیرساخت	متخصصین	۲۱۳/۶۱
	بومی	۲۱۳/۶۴		متخصصین	۱۹۹/۶۸		بومی	۲۱۳/۶۴
	مسئولین	۲۷۸/۵۹		صاحبان	۲۱۵/۷۶		مسئولین	۲۷۸/۵۹
	صاحبان	۳۱۳/۹۱		بومی	۲۲۳/۷		صاحبان	۳۱۳/۹۱
فروش	متخصصین	۱۹۷/۵۹	مهاجرت	مسئولین	۷۳.۱۹۴	آموزش	متخصصین	۱۹۷/۵۹
	بومی	۷۹.۲۱۳		متخصصین	۲۱۱		بومی	۷۹.۲۱۳
	مسئولین	۲۶۸/۰۹		بومی	۲۱۴/۵۸		مسئولین	۲۶۸/۰۹
	صاحبان	۳۳۱/۷		صاحبان	۳۴۰/۸۳		صاحبان	۳۳۱/۷
هزینه	مسئولین	۲۰۸/۴۵	کل شاخص‌ها	متخصصین	۱۸۱/۲۵		مسئولین	۲۰۸/۴۵
	متخصصین	۲۱۶/۳۹		بومی	۲۱۸/۵۵		متخصصین	۲۱۶/۳۹
	بومی	۲۱۷/۷۶		مسئولین	۲۲۴		بومی	۲۱۷/۷۶
	صاحبان	۲۷۵/۸۷		صاحبان	۲۸۹		صاحبان	۲۷۵/۸۷

۴. بحث و نتیجه‌گیری

مورد مطالعه سبب اشتغال‌زایی شده است. همچنین ایجاد شغل‌های مرتبط با اقامتگاه‌های بوم‌گردی و گردشگری توانسته است زمینه‌ی جلوگیری از مهاجرت مردم روستا به شهرهای بزرگ را فراهم سازد. در روستاهای مورد مطالعه، اقامتگاه‌ها بوم‌گردی توانسته است با ایجاد درآمد مکمل، از مهاجرت مردم به ویژه جوانان جلوگیری نماید. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی در روستاها، نقش بسزایی در افزایش درآمد خانوارها داشته است زیرا تعداد زیادی از افراد محلی در مشاغل خدمات‌رسان گردشگری فعالیت داشتند. همچنین اشتغال زنان به طور

در این پژوهش، با مشاهده و بررسی میدانی و بهره‌گیری از نتایج پرسشنامه‌ها چهار گروه متخصصین، جامعه محلی، مسئولین محلی و صاحبان اقامتگاه در روستاهای بخش الموت شرقی، تأثیرات ساخت و احداث بوم‌گردی‌ها بر اقتصاد خانوار روستایی مورد تبیین و تدقیق قرار گرفت. به طور کلی نتایج تحقیق نشان می‌دهد که وجود اقامتگاه‌های بوم‌گردی و حضور گردشگران در روستاهای مورد مطالعه باعث ارتقای زندگی جامعه محلی در شاخص‌های مختلف اشتغال، درآمد، تولید و فروش شده است. اقامتگاه‌های بوم‌گردی در منطقه

آیینی افق وسیعی را در بخش بوم گردی این استان پدیدار کرده و از سوی دیگر پذیرش گسترده‌ای بین مردم استان برای سفر به شهرها و روستاهای درون استانی وجود دارد.

اقامتگاه‌های بوم گردی نمایی از فرهنگ، اقتصاد و روابط اجتماعی جامعه میزبان را در بر می‌گیرد. به عنوان مثال گردشگری که از تهران و البرز به سمت قزوین حرکت می‌کند و هدف او اقامت در خانه بوم گردی است می‌تواند به راحتی با زندگی و معیشت روستاییان آشنا شده و با آن زیست کند. نکته مهم اینکه اقامت مسافران و گردشگران در بوم گردی‌ها ارزان قیمت‌تر است و می‌توان با آرامش مد نظر به دور از هیاهوی زندگی شهری چند روزی را در این مکان‌ها سپری کرد.

همچنین این اقامتگاه‌ها از طریق سازگاری با محیط طبیعی، جوامع محلی و اقتصاد بومی توانسته‌اند پایدار بمانند و با جایگزین کردن هتل‌های معمولی به توسعه بیشتر گردشگری کمک نمایند. در انتها، موارد زیر به عنوان نتایج کلی مطالعه میدانی در مورد اقامتگاه‌های بوم گردی بیان می‌گردد

با توجه به اینکه یکی از اهداف اصلی شکل‌گیری بوم گردی مقابله با آسیب‌های حاصل از گردشگری انبوه و دستیابی به توسعه پایدار گردشگری است، بنابراین لازم است در راستای فعالیت اقامتگاه‌های بوم‌گردی توجه به مسائل زیست محیطی، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی جامعه میزبان در اولویت قرار گیرد و همچنین برنامه‌ریزی به گونه‌ای باشد که جامعه محلی بیشترین مشارکت را در روندا ایجاد و فعالیت اقامتگاه‌های بوم‌گردی داشته باشند تا از این طریق هم این واحدها بتوانند به فعالیت خود ادامه دهند و هم دست‌یابی به اهداف تعیین شده میسر گردد.

چشمگیری افزایش یافته است. علی‌رغم اینکه در ابتدا مقاومت اجتماعی این باره وجود داشته است ولی به دلیل آموزش‌های صحیح، باور مردان روستا به توانمندی زنان و بازخورد گردشگران، افزایش درآمد زنان روستایی کاملاً مشهود است.

بررسی‌ها و نتایج پژوهش نشان داد که با توجه به افزایش حضور گردشگران در منطقه الموت شرقی سرمایه‌گذاری در حوزه ساخت اقامتگاه‌های بوم گردی و یا تبدیل خانه‌های اجدادی به اقامتگاه به سرعت در حال افزایش است و تنها نگرانی در این خصوص رعایت نکردن اصول صحیح ساخت این اقامتگاه‌ها در جهت سازگاری با محیط زیست است. همچنین نداشتن مجوزهای قانونی از میراث فرهنگی باعث می‌گردد گردشگرانی که از این نوع اقامتگاه‌ها استفاده می‌نمایند، در صورت نارضایتی از خدمات ارائه شده نتوانند به صورت قانونی پیگیری نمایند. نکته قابل توجه استقبال صاحبان اقامتگاه از دوره‌های آموزشی توانمندسازی گردشگری است که هرچه آموزش‌ها اصولی‌تر باشد تأثیر آن در افزایش درآمد بسیار ملموس‌تر خواهد بود. با توجه به گردشگر پذیر بودن منطقه الموت شرقی، اقامتگاه‌های بوم گردی موجود در منطقه اگر به صورت اصولی مدیریت شود و از تمام پتانسیل‌های مردمی منطقه جهت بهره‌برداری از ظرفیت‌های تولیدی آن استفاده شود نقش بسیار مهمی در افزایش درآمد خانوارهای روستایی ایفاء می‌نماید و توسعه، تبلیغ و حمایت از این بخش می‌تواند به رشد روزافزون آن و رونق اقتصاد روستاها منتهی شود.

هر چند استان قزوین با برخورداری از جاذبه‌های طبیعی و گردشگری بویژه در مناطق شمال غرب از جمله استان‌های پیشرو در رویکرد توجه به بوم گردی محسوب می‌شود اما تا رسیدن به حد مطلوب فاصله وجود دارد. وجود طیف متنوع و منحصر بفردی از روستاها با تنوع قومی، فرهنگی، اقلیمی و

همچنین تعریف استانداردهای مشخص برای اقامتگاه‌های بومگردی با توجه به شرایط خاص هر منطقه و نظارت اصولی بر فعالیت این واحدها توسط ادارات میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و برگزاری دوره‌های آموزشی به منظور آموزش و توانمندسازی فعالان و سرمایه‌گذاران و مردم محلی و تدوین برنامه بازاریابی و تبلیغات متناسب با این حوزه جهت جذب مشتریان نیز از برنامه‌ها و رویکردهای مسئولان گردشگری قرار گیرد.

محدودیت‌های پژوهش

این پژوهش، با تمرکز بر بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در اقتصاد خانوار روستایی منطقه الموت شرقی، با برخی محدودیت‌ها همراه بوده که می‌تواند بر قابلیت تعمیم نتایج آن تأثیر بگذارد. یکی از محدودیت‌های اصلی، دامنه نمونه آماری است. به دلیل محدودیت‌های زمانی و منابع مالی، این پژوهش تنها در تعدادی از روستاهای منطقه الموت شرقی انجام شده است. بنابراین، نتایج آن به‌طور کامل قابل تعمیم به سایر مناطق روستایی کشور نیست. از سوی دیگر، روش جمع‌آوری داده‌ها نیز چالش‌هایی به همراه داشته است. ابزارهایی مانند پرسشنامه و مصاحبه، هرچند اطلاعات ارزشمندی ارائه می‌دهند، اما تحت تأثیر عواملی نظیر سوگیری پاسخ‌دهندگان، عدم تمایل برخی از افراد به ارائه اطلاعات دقیق، و آشنایی محدود برخی از ساکنان محلی با مفاهیم اقتصادی مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

عوامل بیرونی و شرایط کلان اقتصادی نیز از دیگر محدودیت‌های پژوهش محسوب می‌شوند. متغیرهایی مانند سیاست‌های دولتی در حوزه گردشگری و توسعه روستایی، شرایط اقتصادی کشور، و تحولات اجتماعی و فرهنگی، می‌توانند بر نتایج این مطالعه اثرگذار باشند، اما کنترل کامل این متغیرها در پژوهش امکان‌پذیر نبوده است. تحلیل داده‌ها نیز محدودیت‌هایی به همراه داشته است. از آنجا که بخشی از داده‌های پژوهش ماهیتی کیفی دارند، تفسیر آن‌ها عمدتاً مبتنی بر برداشت‌های ذهنی و تحلیل‌های توصیفی بوده که ممکن است دقت و قابلیت تعمیم برخی یافته‌ها را کاهش دهد. همچنین، تغییرات فصلی و زمانی در میزان ورود گردشگران به روستاها، یکی از عواملی است که بر اقتصاد خانوارهای محلی تأثیر می‌گذارد. این پژوهش در یک بازه زمانی خاص انجام شده و ممکن است نتایج آن در سایر فصول یا دوره‌های زمانی متفاوت باشد. در نهایت، یکی دیگر از محدودیت‌های پژوهش، عدم بررسی بلندمدت تأثیرات اقامتگاه‌های بوم‌گردی است. این مطالعه عمدتاً تأثیرات کوتاه‌مدت و میان‌مدت این اقامتگاه‌ها را مورد بررسی قرار داده، در حالی که برای درک بهتر پایداری اقتصادی آن‌ها، نیاز به پژوهش‌های طولی و بلندمدت وجود دارد. با توجه به این محدودیت‌ها، پیشنهاد می‌شود که در تحقیقات آینده، مطالعات گسترده‌تری انجام شده و متغیرهای بیشتری برای افزایش دقت و عمق نتایج مورد بررسی قرار گیرند.

References

- Anabestani, A A; giahi, H and Javanshiri, M. (2017). Investigating and analyzing the effects of creating ecotourism residences on the development of rural settlements (example: Radkan village, Chenaran city). *Spatial Planning*, 8(2 (29)), 1-23. (In Persian). [10.22108/spl.2018.108017.1132](https://doi.org/10.22108/spl.2018.108017.1132)
- Azkiya, M and Imani, A. (2014). Sustainable Rural Development, Information Publications: Tehran. (In Persian)
- Bahrami, A and Farhadian, H. (2012). Rural development and agriculture: the role of ecotourism in the sustainable livelihood of local communities and conservation of natural resources, *Jahad*. August and September, number 258. (In Persian)
- Buruj, A. (2011). A comparative study of ecotourism residences in desert areas from the perspective of sustainable tourism development, master's thesis, Allameh Tabatabai University, Tehran. (In Persian)
- Buzrajmehri, Kh; Akhlaghi, M and Shayan, H. (2022). The role of tourism and the development of ecotourism residences in empowering rural women (case example: Razavi Khorasan province). *Geography and urban-regional studies*, 12(42), 147-170. (In Persian). [20.1001.1.23452277.1401.12.42.7.9](https://doi.org/10.2001.1.23452277.1401.12.42.7.9)
- Chan, A., Hsu, C. H., & Baum, T. (2015). The impact of tour service performance on tourist satisfaction and behavioral intentions: A study of Chinese tourists in Hong Kong. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 32(1-2), 18-33.
- Das, M., & Chatterjee, B. (2015). Ecotourism: A panacea or a predicament? *Tourism management perspectives*, 14, 3-16.
- Drum, A., & Moore, A. (2004). Ecotourism Development—A Manual for Conservation Planners and Managers (Volume I) An Introduction to Ecotourism Planning.
- Faraji Rad, A and Ehsani, A. (2010). Investigating the impact of local residences (Sar Ecotourism Cluster) on improving the living standards of the local community (with emphasis on "Garmeh" and "Shib Deraz" villages). *Land Geography Engineering*, 8(30), 63-77. (In Persian)
- ghadiri Masoum, M; Minaei, M and Darban Astana, A. (2019). The role of ecotourism residences in the development of rural tourism in the rural areas of Khor and Biyabanak. *Space economy and rural development*. 9 (32): 23-42. (In Persian). [20.1001.1.23222131.1399.9.32.2.7](https://doi.org/10.1001.1.23222131.1399.9.32.2.7)
- Hawkins, B. A. (2001). Ecology's oldest pattern? *Trends in Ecology & Evolution*, 16(8), 470.
- Hawkins, D. E. (2004). A protected areas ecotourism competitive cluster approach to catalyse biodiversity conservation and economic growth in Bulgaria. *Journal of Sustainable Tourism*, 12(3), 219-244.
- Hawkins, D. E., & Khan, M. M. (1998). 11 Ecotourism. *Global Tourism*, 191.
- Homayun, M H; Ramoz, E and Doaie, M. (2016). Evaluation of the economic, social, cultural and environmental impacts of Kerman province eco-tourism residences, expert report of Kerman Chamber of Commerce, Industries, Mines and Agriculture. (In Persian)
- Hunt, C. A., Durham, W. H., Driscoll, L., & Honey, M. (2014). Can ecotourism deliver real economic, social, and environmental benefits? A study of the Osa Peninsula, Costa Rica. *Journal of Sustainable Tourism*, 23(3), 339-357
- Javan, F. (2021). The Explanation of Tourism Benefits System Distribution Rezvanshahr Rural Area. *Village and Space Sustainable Development*, 2(2), 69-94. (In Persian) [doi: 10.22077/vssd.2021.4838.1050](https://doi.org/10.22077/vssd.2021.4838.1050)
- Javan, F. , Afrakhteh, H. and Riyahi, V. (2019). Spatial Analysis of Tourism Impacts on the Economy of Rural Areas (Case Study: Rezvanshahr County, Iran). *Journal of Research and Rural Planning*, 8(3), 133-150. [doi: 10.22067/jrrp.v8i3.80895](https://doi.org/10.22067/jrrp.v8i3.80895)
- Kamandari, M; Chaharrahi, M and Gurbanpour, H. (2019). Ecotourism potentials of Kerman province, context for future tourism developme zznt, *Geography and Human Relations*, 3(2), 27-42. (In Persian). [20.1001.1.26453851.1399.3.2.3.0](https://doi.org/10.1001.1.26453851.1399.3.2.3.0)
- Lonn, Pichdara & Mizoue, Nobuya & Ota, Tetsuji & Kajisa, Tsuyoshi & Yoshida, Shigejiro, 2018. "Evaluating the Contribution of Community-based Ecotourism (CBET) to Household Income and Livelihood Changes: A Case Study of the Chambok CBET Program in Cambodia," *Ecological Economics*, Elsevier, vol. 151(C), pages 62-69.
- Luo, X., & Bao, J. (2019). Exploring the impacts of tourism on the livelihoods of local poor: the role of local government and major investors.

- Journal of Sustainable Tourism, 27(3), 344–359.
- Ma, B., Cai, Z., Zheng, J., & Wen, Y. (2019). Conservation, ecotourism, poverty, and income inequality—A case study of nature reserves in Qinling, China. *World Development*, 115, 236-244.
- Masrouri Jannat, N and Falahat, M S. (2014). The role of ecotourism in sustainable ecological development (a case study of ecotourism in Lavizan Forest Park), the first specialized conference on architecture and urban planning in Iran, Shiraz. (In Persian)
- Mehta, H; Anaal, B and Ologlin, P. (2018). Global guidelines for the creation, development and management of indigenous settlements, translated by: Taghi Akbarpour, Mahkameh Publications: Tehran. (In Persian)
- Mirzadeh Kohshahi, M and Dehghani, A. (2015). Investigating the role of Bandar Abbas ecotourism potential in attracting tourists. *Hormozgan Cultural Research Journal*, 6(11), 6-24. (In Persian)
- Mirzaei, H; Fallah tabar, N and Estelaji, A. (2017). Providing optimal models of tourism development in Iran's tourism target villages, case study: tourism target villages of Gilan province. *Journal of Geography (Regional Planning)*, 8(33), 347-362. (In Persian)
- Mosavi, S. , Einali, J. and Javan, F. (2025). Capitals of Local Communities and Tourism-Oriented Economic Development: A case study of Target Villages for Tourism in Zanjan Province. *Human Geography Research*, 57(2), 65-81. (In Persian) doi: [10.22059/jhgr.2024.371800.1008668](https://doi.org/10.22059/jhgr.2024.371800.1008668)
- Naim Abadi, N. and Javan, F. (2020). An Analysis of Factors Influencing Tourists' Stay in Mashhad Ecotourism Resorts. *Village and Space Sustainable Development*, 1(1), 69-84. (In Persian) doi: [10.22077/vssd.2020.3551.1004](https://doi.org/10.22077/vssd.2020.3551.1004)
- Newsome, D., Moore, S. A., & Dowling, R. K. (2012). Natural area tourism: Ecology, impacts and management. In *Natural Area Tourism*. Channel view publications.
- Ogwen, E. O. (2021). Improving Sustainable Development of Eco-Tourism in Kenya. *East African Journal of Business and Economics*, 3(1), 98-103. <https://doi.org/10.37284/eajbe.3.1.327>
- Okech, R. N. (2009). Developing urban ecotourism in Kenyan cities: A sustainable approach. *Journal of Ecology and Natural Environment*, 1(1), 1-6.
- Pornprasit, P., & Rurkkhum, S. (2019). Performance evaluation of community-based ecotourism: a case study in Satun province, Thailand. *Journal of Ecotourism*, 18, 42 - 59.
- Ramezani Vanashi, B. (2022). Venus Alamut, Karaj: Reham Andisheh. (In Persian)
- Refahi Dehar, M and Shams, M. (2018). Evaluation of the eco-tourism capabilities of Malair city with emphasis on Manizan tourism target village using SWOT model. *Tourism Space*, 8(32), 17-33. (In Persian)
- Roshan Ali, M and Riahi, V. (2016). The role of ecotourism in the economic development of rural areas (case study: Panjhezar, Behshahr). *Tourism Space*, 7(25), 51-65. (In Persian)
- Sedaghati, A and Ghafourian, M. (2010). Strategic planning for the development of the tourism industry is a way for the economic development of cities, a case study of the city of Neyshabur, the first urban economy conference of Iran, Mashhad. (In Persian)
- Sharpley, R. (2002). Rural tourism and the challenge of tourism diversification: the case of Cyprus, *Tourism Management* 23, 233–244.
- Shojaei Fard, A and Shakur, A. (2019). Analyzing and investigating the impact of creating ecotourism residences in Iran in the development of rural areas in line with regional sustainable development. *Land Geographical Engineering*, 4(2), 460-479. (In Persian) JGET-2011-1211(R1)
- Snyman, S. (2014). Partnership between a private sector ecotourism operator and a local community in the Okavango Delta, Botswana: The case of the Okavango Community Trust and Wilderness Safaris, 13(2-3), 110-127. DOI: [10.1080/14724049.2014.980744](https://doi.org/10.1080/14724049.2014.980744).
- The International Ecotourism Society. (2015). “what is ecotourism”. <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism>
- Vallae, M and Mohammadi Yeganeh, B. (2013). Diversification of rural economy to achieve sustainable development. *space economy and rural development*; 3 (8): 54-70. (In Persian)
- Wanhill, S. (2011). What tourism economists do. Their contribution to understanding tourism. *Estudios de Economía Aplicada*, 29(3), 679-692.
- Zhou, W., Zheng, B., Zhang, Z. Q., Song, Z. J., & Duan, W. (2021). The role of eco-tourism in ecological conservation in giant panda nature reserve. *Journal of Environmental Management*, 295, 113077.